

Kamer van Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1969-1970.

8 MEI 1970.

WETSVOORSTEL

houdende de draagwijdte te geven aan het begrip
« afwezigheid.» in de wet van 21 maart 1969
betreffende de adoptie.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE (1),
UITGEBRACHT DOOR DE HEER DUERINCK.

DAMES EN HEREN,

Uw Commissie heeft twee vergaderingen gewijd aan de
behandeling van het onderhavige wetsvoorstel.

Het werd door de auteur als volgt toegelicht:

de bedoeling is de moeilijkheden uit de weg te ruimen
welke ondervonden worden bij de afhandeling van sommige
gevallen van adoptie en van wettiging door adoptie inge-
volgde de interpretatie welke door de rechtbanken gegeven
wordt aan de term « afwezigheid ».

De meeste rechtbanken leiden uit de in de artikelen 347
en 348 gebruikte terminologie af dat de afwezigheid bij von-
nis moet uitgesproken worden, m.a.w. het zou hier de wet-
telijke of juridische afwezigheid betreffen.

Gezien de bepalingen van de artikelen 115 en 119 van
het Burgerlijk Wetboek, wordt de adoptieprocedure in het
gunstigste geval met minstens één jaar en in het ongunstig-
ste geval met vijf jaar verlengd.

(1) Samenstelling van de Commissie:

Voorzitter: de heer De Gryse.

A. - Leden: de heren Charpentier, De Gryse, M^r. De Riemaecker-
Leget, de heren Duerinck, Lindernans, Saint-Remy, Van Rompaey,
Willems. - Baudson, Boel, De Keuleneir, Glinne, Hurez, Mathys,
Tibbaut. - Claes (A.), Coulonvaux, Defralgne, [eunehomme, Van Lidth
de [eude. - Belmans, Leys, - Havelange.

B. - Plaatsvervangers: de heren Chabert, Meyers, Remacle, Suyker-
buyk. - Geldol, Juste, Ngltex, Radeux. - Lerouge, Olivier, Pede. -
Raskin. - La/aux.

Zie:

619 (1969-1970) :

- Nf 1: Wetsvoorstel.
- Nf 2: Amendement.

Chambre des Représentants

SESSION 1969-1970.

8 MAI 1970.

PROPOSITION DE loi

tendant à préciser la notion d'« absence »
dans la loi du 21 mars 1969 sur l'adoption.

RAPPORT

FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION DE LA JUSTICE (1),
PAR M. DUERINCK.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre Commission a consacré deux réunions à l'examen
de la présente proposition de loi.

Son auteur ra commentée comme suit:

l'objet de la proposition est d'éliminer les difficultés
rencontrées lors de l'examen de certains cas d'adoption et
de légitimation par adoption par suite de l'interprétation
donnée par les tribunaux au terme « absence ».

La plupart des tribunaux déduisent de la terminologie
employée aux articles 347 et 348 que l'absence doit être
prononcée par jugement, en d'autres mots, qu'il s'agit ici de
l'absence légale ou juridique.

En vertu des dispositions des articles 115 et 119 du Code
civil, la procédure d'adoption est retardée d'un an au moins,
dans l'hypothèse la plus favorable, et de cinq ans, dans
l'hypothèse la plus défavorable.

(1) Composition de la Commission:

Président: M. De Gryse.

A. - Membres: MM. Charpentier, De Gryse, M^m. De Riemaecker-
Legat, MM. Duerinck, Lindernans, Saint-Remy, Van Rompaey, J. Willems.
- Baudson, Boel, De Keuleneir, Glinne, Hurez, Mathys, Tibbaut. -
Claes (A.), Coulonvaux, Defraigne, [eunehomme, Van Lidth de [eude,
- Belmans, Leys. - Havelange.

B. - Suppléants: MM. Chabert, Meyers, Remacle, Suykerbuyk. -
Geldol, Juste, Nylfe/., Redoux. - Letoupe, Olivier, Pede. - Raskin.
- Leloux.

Va/1

619 (1969-1970) :

- N° 1: Proposition de loi,
- N° 2: Amendement.

Wetting door adoptie wordt zelfs in sommige gevallen onmogelijk, daar de krachtens § 3 van artikel 4 van de wet van 21 maart 1969 moet ingeleid worden binnen vijf jaar na de inwerkingtreding van de bedoelde wet.

De procedure tot afwezigheidsverklaring brengt overigens voor de adopterende personen een aanzienlijke bijkomende uitgave met zich. Het was zeker niet de bedoeling van de wetgever de adoptie ingewikkelder te maken en de kosten ervan op te drijven.

De auteur wees er op dat uit de voorbereidende werken blijkt dat de Kamer de vroegere bepalingen op het stuk van de afwezigheid niet heeft willen wijzigen. In dit verband verwees het lid naar wat daarom trent is meegedeeld in het verslag namens de Commissie voor de Justitie van de Kamer over het wetsontwerp welke geleid heeft tot de wet van 21 maart 1969.

Op bladzijde 21 van dit stuk (n° 436/2, 1961-1962) leest men het volgende: « wat het begrip afwezigheid betreft, moet worden verstaan de feitelijke afwezigheid, en niet alleen de juridische afwezigheid in de zin van artikel 112 en volgende van het Burgerlijk Wetboek ».

De Senaat heeft, evenwel zonder dat daaromtrent enige uitleg wordt verstrekt, in de door de Kamer overgezonden tekst de term «afwezig» vervangen door de termen «afwezig verklaard», aldus de adopteren den ertoe verplichtend zich voorafgaandelijk tot de rechtbank te wenden om een verklaring van afwezigheid te doen uitspreken, met de nadelige gevolgen van dien.

Doel van het onderhavige wetsvoorstel is dan ook door de vervanging in de desbetreffende artikelen van het Burgerlijk Wetboek, van de woorden «afwezig verklaard» door het woord «afwezig», de procedure van de adoptie en van de wetting door adoptie te vereenvoudigen en te bespoedigen.

De heer Defraigne liet opmerken dat het begrip «afwezig» een technisch juridische betekenis heeft. Wanneer in een wettekst gebruik wordt gemaakt van een woord dat een technische en een gewone betekenis heeft, moet men op grond van de voor interpretatie geldende regels de voorkeur geven aan de technische betekenis. Wanneer de Senaatscommissie voor de Justitie gemeend heeft het woord «afwezig» te moeten vervangen door de woorden «afwezig verklaard» is het klaarblijkelijk omdat men duidelijk wilde stellen dat hier over de afwezigheid in de technisch juridische betekenis van het woord wordt gesproken.

In het vroeger artikel 214, i, van het Burgerlijk Wetboek (wet van 20 juli 1932 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten) vindt men de formule «onmondig verklaard, afwezig of in de onmogelijkheid zijn wil te kermen te geven». De wetgever heeft verklaard dat het woord «afwezig» in de wettelijke betekenis moest worden verstaan (Stuk n° 101, Senaat, zitting 1925-1926, blz. 15).

Deze interpretatie wordt bevestigd door de heer Baeteman in zijn werk *Rechten en Plichten van de Echtgenoten*, waar hij schrijft: «De woorden «afwezig» en «onmondig verklaard» moeten worden verstaan in hun technische wettelijke betekenis» (n° 261, blz. 322).

De heer Defraigne was nochtans van oordeel dat men het door de auteur van het wetsvoorstel beoogde doel moest trachten te bereiken en stelde bij wijze van amendement voor (Stuk n° 619/2) de tekst van artikel 347 en van artikel 348, § 1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek door de volgende bepalingen te vervangen:

I. Artikel 347:

« Een echtgenoot die niet van tafel en bed gescheiden is, kan niet adopteren of geadopteerd worden dan met toestemming van zijn mede-echtgenoot, tenzij deze in de onmogelijkheid verkeert zijn toestemming te doen kermen, afwezig verklaard is of geen gekende woon- of verblijfplaats heeft. »

La législation par adoption devient même impossible dans certains cas, étant donné qu'aux termes de l'article 4, § 3, de la loi du 21 mars 1969, la procédure doit être introduite dans les cinq ans de l'entrée en vigueur de cette loi.

La procédure en déclaration d'absence entraîne d'ailleurs pour les adoptants un supplément considérable de dépenses. Le législateur n'a certainement pas eu l'intention de rendre l'adoption plus compliquée et d'en augmenter le coût.

L'auteur a signalé qu'il résulte des travaux préparatoires que la Chambre n'a nullement eu l'intention de modifier les dispositions antérieures en matière d'absence. A cet égard, l'auteur a renvoyé à ce qui est dit à ce sujet dans le rapport fait au nom de la Commission de la Justice de la Chambre sur le projet de loi qui a abouti à la loi du 21 mars 1969,

Nous lisons d'ailleurs à la page 21 de ce document (no 436/2, 1961-1962) : «qu'en ce qui concerne la notion d'absence, il faut entendre l'absence de fait, et non seulement l'absence juridique au sens des articles 112 et suivants du Code civil ».

Le Sénat, tout en restant muet sur la raison de cette modification, a cependant remplacé le mot « absent » par les mots « déclaré absent » dans le texte qu'il a transmis à la Chambre, obligeant de la sorte les adoptants à s'adresser au préalable au tribunal pour faire prononcer une déclaration d'absence, avec les conséquences défavorables que cela comporte.

L'objet de la présente proposition de loi est dès lors de simplifier et d'accélérer la procédure d'adoption et de la légitimer par adoption, en remplaçant dans les articles concernés du Code civil les mots « déclaré absent » par le mot « absent ».

M. Defraigne a fait observer que la notion « absent » a un sens relatif: avant de la technique juridique. Lorsque, dans un texte légal, est utilisé un terme qui peut avoir un sens technique et une signification courante, les règles d'interprétation imposent de donner la préférence au sens technique. Si la Commission de la Justice du Sénat a estimé devoir remplacer le mot « absent » par les mots « déclaré absent », c'est certainement pour établir clairement qu'il s'agit ici de l'absence au sens juridique technique du mot.

Dans l'ancien article 214, i, du Code civil (loi du 20 juillet 1932 sur les droits et les devoirs des époux) figure la formule « absent, interdit ou dans l'impossibilité de manifester sa volonté ». Le législateur a déclaré que le mot « absent » devait être pris dans son sens légal (Doc. n° 101. Sénat. session 1925, 1926, p. 15).

Cette interprétation est confirmée par M. Baeteman dans son ouvrage *Devoirs et Droits des Epoux*, lorsqu'il écrit: « Les mots « absent » et « interdit » sont pris dans leur sens technique: légal » (n° 261, p. 322).

M. Defraigne estimait cependant qu'il fallait essayer d'atteindre le but poursuivi par l'auteur de la présente proposition de loi et a proposé, par voie d'amendement (Doc. n° 619/2), de remplacer le texte de l'article 347 et de l'article 348, § 1, premier, alinéa, du Code civil par les dispositions suivantes:

1. Article 347:

« Nul époux non séparé de corps ne peut adopter ou être adopté qu'avec le consentement de son conjoint, à moins que celui-ci soit dans l'impossibilité de manifester son consentement, soit déclaré absent ou n'ait aucun domicile ou résidence connus. »

2, Artikel 348, § 1, eerste lid :

« Wanneer de afstamming van een minderjarig kind of van een onbekwaamverklaarde ten aanzien van zijn vader en van zijn moeder vaststaat, moeten beiden in de adoptie toestemmen, Indien echter een van hen overled en is, zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kermen te geven, afwezig verklaard is of geen gekende woon- of verblijfplaats heeft, is de toestemming van de andere voldoende. »

Die tekst stuit nochtans insgelijks op bezwaren. Een nieuw begrip « geen gekende woon- of verblijfplaats » wordt aan de tekst van de artikelen 347 en 348 toegevoegd. Ook deze woorden kunnen een dubbele betekenis hebben (een technisch juridische en een betekenis volgens algemeen spraakgebruik). Men kan ergens zijn woonplaats hebben en er in feite nooit zijn. De inschrijving in de bevolkingsregisters belet niet dat betrokkene kan verdwenen zijn. Het beoogde doel wordt dus door deze toevoeging niet bereikt.

Een ander lid verklaarde zich voorstander van de tekst van het wetsvoorstel : hij liet opmerken dat in de rechtswetenschap de « afwezigheid » inderdaad niet mag worden gelijk gesteld met een verdwenen of een niet aanwezige persoon, maar dat de artikelen 120 tot 140 van het Burgerlijk Wetboek handelen over de gevolgen van de « afwezigheid » en niet over de gevolgen van de « verklaring van afwezigheid ». Er is dus geen reden om inzake adoptie van deze terminologie af te wijken. De tekst van het voorstel heeft tot gevolg dat het volstaat dat de status van « afwezige » in de loop van de procedure wordt vastgesteld, zodat een voorafgaandelijk vonnis van « verklaring van afwezigheid » niet vereist is.

De Minister was van mening dat men het door het wetsvoorstel beoogde doel op twee manieren kan bereiken:

1. door de formule over te nemen van artikel 155 van het Burgerlijk Wetboek, waar o.m. het geval geregeld wordt van de verdwenen of niet aanwezige persoon, zonder dat hier de afwezigheid wettelijk is vastgesteld;

2. ofwel de formule van artikel 119 van het Burgerlijk Wetboek, waarvan de toepassing tot heden nooit aanleiding heeft gegeven tot moeilijkheden.

Drie hypothesen worden in dit artikel voorzien:

- a) het overlijden;
- b) de afwezigheid in de technische betekenis;
- c) de onmogelijkheid zijn wil te kermen te geven.

« De onmogelijkheid om zijn wil te kermen te geven » is ruimer dan het begrip « afwezigheid ».

De Commissie ging eenparig akkoord om de woorden « geen gekende woon- of verblijfplaats » in het amendement van de heer Defraigne te vervangen door de woorden « geen gekende woonst ».

De Commissie wilde aldus beklemtonen dat het juridisch aspect van ondergeschikt belang is en dat moet worden voortgegaan op de werkelijke woonst. Het begrip « woonst » is verschillend van de begrippen « woonplaats of verblijfplaats » omdat het andere gevallen dekt dan die ene die vallen onder de woorden « woon- of verblijfplaats ».

Het wetsvoorstel werd in de onderstaande gewijzigde vorm eenparig aangenomen.

Dit verslag werd eveneens eenparig aangenomen.

De Verslaggever,
M. DUERINCK.

De Voorzitter,
A. DE GRUYSE.

2, Article 348. § 1er, alinéa 1:

« Lorsque la filiation d'un enfant mineur ou d'un interdit est établie à l'égard de son père et de sa mère, ceux-ci doivent consentir l'un et l'autre à l'adoption. Toutefois, si l'un d'eux est décédé, dans l'impossibilité de manifester sa volonté, déclaré absent ou sans domicile ou résidence connus, le consentement de l'autre suffit. »

Ce texte se heurte toutefois également à des objections. Une nouvelle notion: « aucun domicile ou résidence connus », est ajoutée au texte des articles 347 et 318. Ces mots peuvent aussi avoir une double signification (une signification juridique technique et une signification suivant l'usage général). Il est possible d'avoir son domicile quelque part et de n'y être en fait jamais. L'inscription dans un registre de la population n'empêche pas que l'intéressé peut être disparu. Le but visé n'est donc pas atteint par cette adjonction.

Un autre membre s'est déclaré partisan du texte de la proposition de loi. Il a fait observer que, dans la doctrine, l'« absent » ne peut être assimilé à un disparu ou à une personne non présente, mais que les articles 120 à 140 du Code civil traitent des conséquences de l'« absence » et non des conséquences de « la déclaration d'absence ». Il n'y a donc pas de raison de s'écarter, en matière d'adoption, de cette terminologie. Le texte de la présente proposition a pour conséquence qu'il suffit que le statut d'« absent » soit établi durant la procédure, de sorte qu'un jugement préalable de « déclaration d'absence » n'est pas requis.

Le Ministre a estimé que l'on pouvait atteindre de deux façons le but poursuivi par la proposition de loi:

1° en reprenant la formule de l'article 155 du Code civil, qui règle entre autres le cas du disparu ou du non-présent, sans que l'absence soit établie légalement;

2° ou bien la formule de l'article 119 du Code civil, dont l'application n'ajusqu'à ce jour suscité aucune difficulté.

Cet article prévoit trois hypothèses:

- a) la mort;
- b) l'absence, au sens technique;
- c) l'impossibilité de manifester sa volonté.

« L'impossibilité de manifester sa volonté » est plus large que la notion d'« absence ».

La Commission s'est déclarée d'accord à l'unanimité pour remplacer dans l'amendement de M. Defraigne les mots « aucun domicile ou résidence connus » par les mots « aucune demeure connue ».

La Commission a voulu souligner ainsi que l'aspect juridique est d'une importance accessoire et qu'il faut se fonder sur la demeure réelle. La notion de « demeure » diffère de celles de « domicile ou résidence », car elle couvre d'autres cas que ceux qui sont visés par les termes « domicile ou résidence ».

La proposition de loi, telle qu'elle figure ci-après sous sa forme modifiée, a été adoptée à l'unanimité.

Le présent rapport a également été approuvé à l'unanimité.

Le Rapporteur,
M. DUERINCK.

Le Président,
A. DE GRUYSE.

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE.

NIEUWE TITEL.

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 347 en van artikel HS, § 1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek.

Enig artikel.

1. Artikel 347 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Een echtgenoot die niet van tafel en bed gescheiden is, kan niet adopteren of geadopteerd worden dan met toestemming van zijn mede-echtgenoot, tenzij hij deze in de onmogelijkheid verkeert zijn toestemming te doen kermen, afwezig verklaard is of geen gekende woonst heeft. »

2. Artikel 348, § 1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling:

« Wanneer de afstamming van een minderjarig kind of van een onbekwaamverklaarde ten aanzien van zijn vader en van zijn moeder vaststaat, moeten beiden in de adoptie toestemmen. Indien echter een van hen overleden is, zich in de onmogelijkheid bevindt zijn wil te kermen te geven, afwezig verklaard is of geen gekende woonst heeft, is de toestemming van de andere voldoende. »

TEXTE ADOPTE PAR LA COMMISSION.

NOUVEL INTITULE.

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 347 et l'article 348, § 1, premier alinéa, du Code civil.

Article unique.

1. L'article 347 du Code civil est remplacé par la disposition suivante:

« Nul époux non séparé de corps ne peut adopter ou être adopté qu'avec le consentement de son conjoint, à moins que celui-ci soit dans l'impossibilité de manifester son consentement, soit déclaré absent ou n'ait aucune demeure connue. »

2. L'article 348, § 1er, premier alinéa du Code civil, est remplacé par la disposition suivante:

« Lorsque la filiation d'un enfant mineur ou d'un interdit est établie à l'égard de son père et de sa mère, ceux-ci doivent consentir l'un et l'autre à l'adoption. Toutefois, si l'un d'eux est mort, est dans l'impossibilité de manifester sa volonté, est déclaré absent ou n'a aucune demeure connue, le consentement de l'autre suffit. »